

ACC. N:R M. 14119: 1-7.

Landskap: Skåne Upptecknare: Ulla Andersson
 Härad: Villands Berättare: Anders Malmberg
 Socken: Ivetofta Berättarens yrke: F.d. lokförare
 Uppteckningsår: 1955 Född år 1881 i Gualöv

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Biografiska uppgifter	Sid. 1
Diverse arbeten	" "
Anställning på maskinverkstaden	" 1 - 2
Arbete som extra skeppare, ångbåtarna	" 2
Maskinist i slammeriet	" 2 - 4
Kollagret, s.3;	
Arbetstid, lön, s.3;	
Förmän och arbetare i slammeriet, m.m., s.3-4.	
Anställning som lokförare	" 4 - 6
Järnvägsbygget, m.m., s.4;	
Snapphanen och Möre, s.4-5;	
Arbetstid, lön, medhjälpare, s.5;	
Lastning, lokstall, m.m., s.5-6.	
Bostäder m.m.	" 6 - 7

Skriv endast på denna sida

ACC. N:R M. 14119: /

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Född 1881 i Möllehusen i Gualöv. Fadern var smed. Redan som skolpojke fick M. hjälpa sin far i smedjan, och från skolgångens slut fram till 16-års åldern arbetade M. hos fadern.

"När jag var 16-17 år, började jag som extraeldare vid Sölvesborg-Kristianstadjärnvägen. Jag hade 1,50 om dagen i lön. Jag hade en äldre bror, som också arbetade vid den järnvägen, och han bodde i Kristianstad, och hos honom hyrde jag. För det fick han 5 kr i veckan."

M. slutade vid järnvägen 1899 för att gå till sjöss. Men det var svårt att få hyra på någon båt, och M. kom inte längre än till Köpenhamn, där han arbetade 1900. "Jag gick till sjöss 1901, men jag blev sjuk, fick tyfus, och när jag var frisk igen, ville jag inte vara kvar på sjön. Och när jag kom hem till Gualöv, var där flera, som hade jobb på Iföverken, och de tyckte, att jag kunde också börja där, så jag gick till disponent Appé, och jag fick plats. Det var 1902, den 3 april. De höll på att utvidga då på fabriken, och de behövde folk.

Jag arbetade på maskinverkstaden. Mårtensson hette för-
mannen, och vi var fem arbetare. Karl Olsson var smidare, en som hette Schumann (?) från Sölvesborg släggade för honom. Karlsson hette han som var filare och bänkarbetare, och Martin Isaksson arbetade också på verkstaden. Vi arbetare hade 22 öre i timmen, och Mår-

tensson hade något mer. Maskinverkstaden låg vid sidan om maskinrummet till Chamotten.

De visste ju att jag hade varit på sjön, så ibland, när det behövdes en extra skeppare eller när Hermansens skulle ut på sjön, kom det bud från kontoret, att jag skulle ner till hamnen och sätta fyr i Fram. Fabriken hade då två ångbåtar, en stor, som egentligen hette Laxen, men som de kristnade om till Delfin, och en liten, som hette Fram. Skepparen på Delfin hette Persson, och han hade en som avlöste honom, men ibland var de upptagna bägge två, och det var då de kom och ville ha mig till att köra på sjön. Jag körde mycket för Hermansens. De brukade fara till Klacken eller till Näsum.

Det var nästan bara Delfin, som användes som dragbåt mellan Ivö och fabriken. När Cementen började, skaffades två ångbåtar till, och den ena av dem hette Elsa.

På sommaren 1902 byggdes det första slammeriet, och det stod färdigt på hösten. Det blev tal om, att där var två lediga maskinistplatser, och när Mårtensson på verksta'n fick höra, att jag hade fått den ena, sökte han den andra maskinistplatsen och fick den.

Vi skulle sköta ångmaskinen, som drev alla maskinerna i slammeriet. Vår ångmaskin kallades slammerimaskinen, för det fanns en ångmaskin till, i Chamotten. Slammerimaskinen stod i maskinrummet eller pannrummet, som var byggt alldeles utanför slammeriet.

ACC. N:R M. 14119:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

3.

Under julastormen 1902 blåste en vägg i maskinrummet in och fördärvade maskinen. Det var samma storm, som tog taket till slammeriet.

Den första tiden jag var ~~an~~maskinist, hämtades kolen till slammermaskinen från kollagret, som då låg t.h. inmanför porten. Kolrullaren, som hette Brodin, och var från Gualöv, hade en gammal rullebör, och i den hämtade han kol från kollagret och körde bort till oss. Sen blev där byggt till pannrummet en träluda, och i den hade vi vårt eget kollager.

Slammermaskinen gick dygnet om, den stod bara på söndagarna. Skiften varade från 6 till 6, men den som hade måndagsskiftet fick börja elda kl.1 på söndagsnatten för att maskinen skulle kunna gå igång kl.6 på måndagmorgonen. Och då kunde det ha turat sig så, att densamme hade haft lördagsskiftet, och då fick vi i regel hålla på extra till både 12 och 2 på lördagnatten, för då skulle rännorna i slammeriet rensas.

Vad jag hade som maskinist i första början, det kommer jag inte ihåg, men efter en tid fick jag 40 kr var fjortonde dag. Efter ungefär ett år hade jag 125 kr per månad.

Förmannen på slammeriet hette Max Zeefried, och verkmästaren hette Richard Wendt. I slammeriet arbetade 10-12 pressare, det var alltid svenskar, och 4-5 man, antingen galizer eller svenskar, som rensade rännor och som forslade undan kaolinkakorna, som skulle

ACC. N:R M. 14119: 4.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

torkas. Det första slammeriet hade ingen torkugn, utan kaolinen fick torka i öppna torkklador, som stod utanför slammeriet. Ovanpå slammeriet fanns en snickarverkstad, som gjorde träramar till pressarna. August Hammar stod för det snickeriet, och han hade en hjälpare.

De första åren stod slammeriet stilla på vintrarna, om det blev så kallt, att sjön frös till. Då kunde vi inte få hit kaolin från Ivö.

1905 slutade den förste lokomotivföraren, som de hade haft här på fabriken. Disponenten visste ju, att jag hade varit vid järnvägen, innan jag kom till Bromölla, så jag fick bli lokförare, för de hade ingen annan än mig. Jag höll på som lokförare till den 1 augusti 1946, då blev jag pensionerad.

Det första loket skaffades inte förrän 1903, och det var för att de började med kaolinen. Men järnväg från fabriksområdet och ner till Bromölla station, det hade funnits innan och då hade de en stor grå häst, som drog 2-3 järnvägsvagnar. Det var kanske en dansk, som hette Preussler, som stod för järnvägsbygget, men de som lade järnvägen, det var ett par gamla gubbar, som var anställda här på fabriken, och som hade varit vid järnvägen innan de kom hit.

Det första loket hette Snapphanen, och fabriken köpte det av Karlshamn-Vislanda-Bolmenjärnvägen. Snapphanen hade byggts 1886 i Kristinehamn. Möre hette ett lok, som köptes 1925, också från

4.

ACC. N:R M. 14119: 5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

5.

Karlshamn-etc.-järnvägen. Möre var byggd i Bristol i England 1873. Både Snapphanen och Möre eldades med kol.

Allra först var jag ensam om att sköta Snapphanen. Jag fick börja kl.4 på morgonen för att Snapphanen skulle ha hunnit få upp ångan, när fabriken satte igång kl.6. Ibland hade vi mycket att göra, och många vagnar skulle ner till stationen, och då kunde jag få hålla på till långt in på natten, och ingenting hade jag för övertiden. Så småningom fick jag i alla fall timpeng för övertiden plus lönen, som var 125 kr per månad, och så fick jag en putsare till hjälp. Putsaren eldade bl.a. Jag hade olika putsare under de åren jag var lokförare. Rätt länge var det en polack, och efter honom kom Sven Bengtsson från Gualöv. Min siste putsare hette Hans Törnkvist, han kom hit till Iföverken när de lade ner Maltesholm. När jag skulle vara fri, körde Karl Olsson, som annars stod i smedjan, för mig. De första åren hade jag inte mer än en växlare. Den förste hette Jöns Olsson. Jag tror inte att Jöns Olsson hade mer än 18-20 öre i timmen.

Snapphanen kunde dra 22 vagnar som mest, och det var småvagnar, som lastade 6-7 ton. De stora vagnarna tog 10 ton. När vi hade Cementen, kunde det ibland lastas 120 vagnar på en dag, men det var bara när det låg båtar och väntade i Sölvesborg.

Strax i början när Snapphanen hade kommit hit, fick det

ACC. N:R M. 14119:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

6.

stå ute eller ställdes in i tegelladan, när det inte var igång, för här fanns inte något lokstall. Men de byggde ett 1904 eller 1905, och det låg mittför galizbaracken. I lokstallet var det plats för Snapphanen, och så fanns där en kammare för reparationer. Jag minns en natt, när de kom och knackade upp mig. Det var två galizer från Ivön, som hade dött i lugninflammation, och de andra galizerna hade fått liken hit, men där var inte plats för dem i galizbaracken, så vi fick lägga in dem i lokstallets kammare.

Jag var egentligen min egen, jag visste ju själv vad jag hade att göra, fast förmännen på de olika avdelningarna kom ju ut och sa att de och de vagnarna skulle växlas. När det behövdes reparationer, som jag inte själv kunde göra, gick jag till maskinmästare Komstedt, han var min närmaste chef.

Så länge jag var ungt, bodde jag i mitt hem i Gualöv utom vintern 1905, för då hyrde jag in mig hos en snickare vid fabriken, som hette Bjerstedt, och som bodde i huset mellan Gamla hotellet och mjölkaffären. Det huset hade han förresten själv byggt. Den vintern åt jag på spisstället. En förman Kjellman och jag, vi åt i ett särskilt litet rum, och de andra arbetarna satt i ett stort rum. Somliga dagar, när det var någonting till middag, som folk tyckte om, kunde det vara alldeles proppfullt i det stora rummet.

Jag gifte mig 1906, och vi flyttade in i det andra båts-

ACC. N:R M. 14119:7.

manshuset som byggdes. Hyran var 15 kr/månad, och den drogs på lö-
nen. Ljus och bränsle fick vi själv betala. 1908 flyttade jag till
ett hus, som jag själv hade byggt, och här bor jag ännu."

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

7